

Özcülük ve Zenginleştirilmiş Ne Yapmacılık Üzerine

Editörün Notu: Aşağıdaki makale Bob Avakian'ın önderi ve mimarı olduğu yeni komünizmi takip eden Mehmet Seyhan tarafından yazılmış ve web sitemize iletilmiştir.

Mao'nun da dediği gibi “Baskının olduğu her yerde isyan da olacaktır”. İnsanlar, üzerlerine çöken baskıcı koşullara karşı çeşitli biçimlerde itiraz ederler. Toplum içerisinde hakim sınıflara bir “rıza” söz konusu olduğu zaman bile bu böyledir. Hakim sınıfın siyasi ve ekonomik hayatı belirleme biçimlerine karşı, toplumda yaşayan insanlar tarafından yapılan itirazlar, karşı koyuşlar ve ayaklanmalar söz konusu olur. Bu ister köleci, ister feodal, isterse kapitalist toplum olsun, tüm sömürücü ve baskıcı toplumlarının ortak bir özelliğidir.

Bir diğer önemli husus ise Marx'ın söylediği ve BA'nın üzerinde defaatle durduğu husustur: **tarihi insanlar yaparlar ancak bunu diledikleri gibi yapmazlar, eski toplumdan kendilerine “miras kalan” koşullar altında yaparlar.** İnsanlar verili bir zamanda, hakim ilişkilere karşı mücadele yürütürlerken maddi olarak sınırlıdır. Bir diğer husus ise, insanları bir arada tutan bu toplumsal koşullar, insanların düşünüş biçimlerini devamlı etkiler ve onları geriye doğru çeker. Bu koşullarda, Marx'ın belirttiği “geleneksel mülkiyet ilişkileri ve geleneksel fikirlerden kopuş” sağlamak, böylesi bir sürece -nihai hedefi amacı sömürünün ve baskının olmadığı bir komünist devrim- önderlik edecek bir öncünün zorunluluğunu getirir. Birçok “sol” çevre böyle bir öncünün zorunluluğunu “kabullense de” esas itibarıyla, düşünüş biçimlerinde bulunan kendiliğindencilik, ampirizm ve de pragmatizm, bir tür özcülük tarafından desteklenir. Ve bilim karşıtı bu yaklaşım, komünist bir öncünün, kitlelerin dönüştürülmesinin, devrim için sahanın

hazırlanmasının önünde engele dönüşür.

İdealist Bir Düşünce Olarak Özcülük

Özcülük, yüzeydeki farklılıkların altında *gerçek kimliğin ya da karakterin* yattığı şeklindeki bir düşüncedir. Bu bir nevi, Marx'ın Stirner'de eleştirdiği "*Saf düşünce*"dir. Özsel kimliğin, dışsal güçler tarafından örtüldüğü ve bastırıldığı iddia edilir. Anarşizmin "İnsan Doğası" tartışmaları içerisinde de bu görüşe oldukça yer verilir; insan doğasının temiz olduğu esas itibarıyla insanın çevreleyen "erk" ve "iktidar" aygıtlarının insan doğasını bastırdığını ve hatta onu kendisine yabancılaştırdığını iddia eder. "Özü kirlenmemiş" bir kalkış noktası, aynı zamanda insanların tekrardan varması gerektiği noktadır. Kendine tekrardan dönme eylemidir. Mesela Kropotkin "doğanın insanın ilk etik öğretmeni" olarak kabul eder. Böylece "doğuştan gelen güdüler", etik ve ahlak alanıyla birleştiği taktirde "doğa"ya yol adlıklarını dile getirir. Ve Marx'ın, Feuerbach tezlerinde söylediği üzere "dinsel öz, insani öz haline" gelir. Ne var ki, insani öz, tek tek her bireylerin doğasında bulunan bir soyutlama değildir. Bu öz, kendi gerçekliği içinde, toplumsal ilişkiler butünüdür"[1](#).

Felsefenin yüz yıllardır konusu olan insanın varoluşsal sorunu, burada bütünüyle ele alamayacağımız kesin. Bu giriş, esas itibarıyla, "öz" tartışmasının ve "özne" sorunsalını temas niteliğindedir. Eğer bir kendine dönüş yoksa, bu insanların bir yere kendilerini adamamaları anlamına gelmez. Aksine insanlığın adanmışlığı, mümkün ve arzu edilebilir komünist toplum için seferber edilmesi zaruridir. Lakin burada bunu bir "idealize" özne ile yapmak yerine objektif realiteden yola çıkabilmek hayati önem arz etmektedir. Bir bilim olarak komünizm, insan toplumunun nasıl ve hangi tarihsel koşullar tarafından geliştiğini inceler. Ve içerisinde yaşadığı toplumun derin çelişkilerini inceler, komünist bir topluma ilerlemek üzere devrim için gerekli potansiyeli nasıl barındırdığına ve hangi koşullarlar

yapılabileceğine ışık tutar.

Felsefi olarak özcülüğü savunmadan, bir çok anlamda özcülüğe düşen hareketler mevcuttur. Örneğin “liberalizme karşı lokal hareketler”. Bu hareketler hem emperyalist dünya talanına bir reaksiyonu barındırır hem de onun “lokal” bir temsilini ifade eder. Kapitalist toplumun en temel yasalarını, değer yasası, rekabet yasası, pazar ve mülkiyet hakkını reddetmez. Daha ziyade onun en saldırgan ve en acımasız aşaması olan emperyalist boyutunu eleştirir. Bunu ise merkezileşmenin “insan doğasına” aykırı olduğunu ve bunun ağır/kötü sonuçlarının yaşandığını dile getirilir. Ademi merkezizetiçiliği ise, bölgeselcilik ya da milliyetçilik ideolojisiyle şekilendirir. Felanca bölgesinin filanca halkı, her zaman “direnişçi” ve “baskıya karşı” gelmiştir. Tüm isyan türküler, kahramanlık hikayeleri ve tüm “dayanışmacı” toplum mitleri, bu ideolojinin argümanlarına dönüşür ve “özünü” bulur. Bu anlatının doğrudan sonucu olarak, filanca halk, *a priori* bir devrimci “öz” taşır. 0 yüzden bu modelin “enternasyonal” rol model temsil etmesi gerektiği savı ileri sürülür.

“Kadın doğulmaz: kadın olunur”² sorusunun provakatif yanı, bir doğal öze ulaşmak yerine ulaşılmış öznenin nasıl bir yapısallaştırılmadan geçtiğine vurgu yapar. Ekonomik alt yapının ve bunun üzerinde cereyan eden her türlü sosyal, siyasal, kültürel ve ahlaki değerlerin, verili bir anda insan toplumunun hakim ilişkilerine bağlı olduğu realitesine işaret eder. VE evet, bu, her tür “saf” ve “öz” insan doğasından ayrı bir şeydir. Bir sınıf olarak proletaryanın (bütün bir sınıf olarak), kurtuluşu ancak sınıfların ortadan kaldırılmasına ve insanlığın özgürleştirilmesi bağlıdır. Proletarya sınıfı, üretim araçları ve ilişkileri içerisinde diğer sınıflardan niteliksel olarak farklıdır. Lakin proletarya, komünist bilinç geliştirmede ve komünist bilimi kavramada niteliksel olarak diğer sınıflardan farkı yoktur. Lenin’in de söylediği üzere bu bilinç ona dışarıdan götürülmelidir.³

Zorunluluk ve Nedensellik Üzerine

Eğer bilimin insan toplumuna uygulanamayacağını, onun bir şekilde doğa bilimlerinin parçası olduğunu iddia edersek, insana dair hakikatler, objektif realitenin değil, kendi öznel düşüncemizin parçası halini alır. Öncelikle bilim, görünenin nedenlerini, olan şeylerin niçin olmakta olduğunu ve nasıl geliştiklerini öğrenmeyi amaçlar. Bilim ne doğaüstü açıklamalarla ilgilenir ne de test edilmeyen *a priori* düşüncelere dayanır. İnsan toplumunun da parçası olduğu maddi gerçekliğin sürekli hareketi ve gelişimi içerisinde hakikati keşfeder ve bununla objektif realiteyi değiştirmeye çalışır.

Felsefede neden-sonuç üzerine yürütülen tartışmalardan biri de, aynı koşullar içerisinde nedenlerin, aynı sonuçları vereceği görüşüdür. Ve eğer, “biz” olabilirsek -kendine dönme- aynı sonuçları alabiliriz. Bu, tarihin makine gibi işlediğine dair mekanik bir düşüncedir. Zorunluluk, tarihin salınımı içerisinde ihtimallerin ne olduğunu belirler, yolları yapılandırır ve sınırlandırır. Bu ise kesin olarak aynı sonuçları almayacağımızı bize gösterir.

Verili bir anda, siyasi iktidara karşı mücadele yürütürken, verili sınıf ilişkilerin özgüllüğü -ulusal/etnik baskı, inançsal baskı gibi- göz önünde bulundurulur ve bunların hangi ihtimalleri ve yolları belirlediği ve sınırladığı göz önünde bulundurulur. Ama baskının hiç bir biçimi -sınıfsal, ulusal, ya da inançsal- halkın bir doğal “öz” bilinç oluşturmaya neden olmaz. Bilinç, bilimsel bilgi bilimin konusudur, baskının değil! Bilimsel yöntem ve yaklaşım herkes tarafından öğrenilebilir ve topluma uygulanabilir ama herhangi bir dezavantajlı gruptan ya da ezilen sınıftan gelmek bilimsel bilgiyi edinmeye ayrıcalıklı bir pozisyon yaratmaz!

Zenginleştirilmiş Ne Yapmalıcılığın Önemi

Lenin, proletaryanın yalın hislerinin komünist bir bilince yol açmayacağını ve proletaryaya bilincin dışarıdan götürülmesi

gerektiğini söylemiştir. Komünist bilinç Lenin'e kadar çok anlaşılmış bir husus değildi. Hatta Marx, "İngiliz ve Fransız proletaryasının komünist bir bilinçte oluşlarını" iddia ediyordu⁴. Lenin kitlelerin kendiliğinden mücadelesinin devrime kazanılması fikrine karşı çıkmıştır. Sistemin bütünlüklü teşhiriyle birlikte, kitlelerin bilinç düzeylerinde sıçrama yaratmak ve onları devrim saflarına kazanmak için, profesyonellerden oluşan bir parti örgütünün, sınıfa, komünist bilinç götürmesi gerektiğini, ünlü eseri *Ne Yapmalı?*'da ele alır.

Lenin, ezilenlerin şu yada bu biçimde hakim ilişkilere tepki duyduğunu ama aynı zamanda burjuvazinin ideolojinin daha geniş bir biçimde kitlelere dayattığını görür. Lenin'in *Ne Yapmalı?* eserinde özellikle söylediği şey, kapitalist bir toplumda, kitleleri burjuvazinin kanatları altına girmeye yönlendiren çok daha kuvvetli güçlerin olduğudur. Lenin'in *Ne Yapmalı?* eserindeki bu önemli katkıları, Lenin'in ölümünden sonra Stalin tarafından tersine çevrilmiştir. Mao Zedong, önemli hususlarda Stalin'in hatalarından kopmakla birlikte "kitleler çoğu zaman doğrudur" gibi benzer fikirleri devam ettirmiştir. Şüphesiz bunlar bilimimizdeki tali hatalardır, lakin yöntem ve yaklaşımımızda önemli bir kritik unsuru oluşturmaktadır.

BA, Yeni Komünizm'le birlikte *Ne Yapmalı?*'yı gerçek anlamda "kurtarmış" ve "zenginleştirmiştir". "Zenginleştirilmiş Ne Yapmalıcılık" ile, her türden şeyleştirme eleştirilmiş, "kaçınılmazlık" ve "mümkünlük" kavramlarını netleştirilerek komünizmin bilimsel yöntem ve yaklaşımında kritik bir ayrım gerçekleştirilmiştir⁵.

Komünist devrim kaçınılmaz değildir. Bu devrimin ilahi bir yazgısı yoktur. Ve bu, ilahi bir "öze" dönme yada "doğal haline dönüş" değildir. Komünist devrim, geçmiş toplumlardan devir alınan tüm geleneksel üretim ilişkilerinden ve geleneksel fikirlerden kopmak demektir. Nihai amaç baskısız ve sömürsüz bir toplumdur ve bu doğrultuda gerçek bir devrimi gerçekleştirmek mümkün, zorunlu ve arzulanabildir. Böylesi

bir devrimi tüm dünyada haritaya koymak her bir devrimcinin stratejik görevidir. Bu görevin yerine getirilmesi, BA'nın mimarı olduğu ve önderlik ettiği Yeni Komünizm'de temsil ve tesis edilen bilimsel yöntem ve yaklaşımın araştırılması, kavranılması ve bu temelde objektif realitenin dönüştürülmesinden geçer.

Referanslar:

[1](#) Karl Marx Friedrich Engels, *Alman İdeolojisi*, Sol Yayınları,

[2](#) Simon de Beauvoir, *Le Deuxième Sex*, Gaillamard

[3](#) Bu tartışmaya daha derinlemesine bakmak için, *AJITH – Geçmişin Tortusunun Bir Portresi*, İshak Baran ve K.J.A, El Yayınları, 2019

[4](#) Karl Marx, *The Holy Family*, 4. Bölüm.

[5](#) Bu tartışmaya daha derinlemesine bakmak için, *Atılımlar – Marx'ın Tarihsel Atılımı ve Yeni Komünizm ile Daha İleri Bir Atılım*, Bob Avakian, https://revcom.us/avakian/bob_avakian-breakthroughs/Bob-Avakian-breakthroughs-en.html